

Examen HAVO 2024

tijdvak 1
dinsdag 7 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De WIC had van de Staten-Generaal het recht gekregen om het bestuur en de rechtspraak uit te oefenen op Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius.

De eilanden werden in twee bestuurseenheden verdeeld.

- 3p 1
- Hoe werden deze twee bestuurseenheden genoemd?
 - Leg uit hoe deze eilanden in de periode 1634 - 1791 bestuurd werden.

Gebruik bron 1.

Tot het jaar 1848 werd Nederland door de koning geregeerd. Alle macht was in handen van de koning. In 1848 veranderde dat.

- 3p 2
- (met bron) Welke staatsrechtelijke verandering heeft in 1848 in Nederland plaatsgevonden?
 - (met bron) Noem de twee gevolgen ten aanzien van de bestuurlijke macht na deze staatsrechtelijke verandering.
 - (zonder bron) Noem na 1848 de twee veranderingen ten aanzien van het kiesrecht (op Curaçao en op de overige eilanden).

Al aan het begin van de 20^e eeuw verlangden de kleine eilanden naar een vorm van bestuurlijke autonomie. In 1904, 1908 en 1919 wenste een groep inwoners van Sint Maarten zich los te maken van Curaçao.

- 3p 3
- Wat was het voornaamste gevoel en bevinding van de groep inwoners van Sint Maarten tegen de bestuurders in Willemstad?
 - Geef aan wat deze groep wilde bereiken. (Wat hun doel was.)
 - Sint Maarten heeft toen zijn doel niet bereikt. Geef aan waarom niet.

De Nederlandse Antillen heeft niet altijd een democratische regeringsvorm gehad. In verband met de democratisering van de eilanden zijn er twee belangrijke jaartallen, met name 1936 en 1948.

- 2p 4
- Leg uit waarom deze twee jaartallen belangrijk zijn zowel voor de invoering als de uitbreiding van het kiesrecht in de Nederlandse Antillen.

Stelling:

De ERNA stimuleerde onafhankelijkheidsgevoelens bij de inwoners van de zes eilanden. Tegelijkertijd frustreerde de ERNA dezelfde onafhankelijkheidsgevoelens.

- 2p 5
- Geef één voorbeeld hoe de ERNA deze gevoelens heeft gestimuleerd en geef ook één voorbeeld hoe de ERNA deze gevoelens tegelijkertijd frustreerde.

1p 6 Curaçao en Sint Maarten zijn democratische rechtsstaten.
Geef drie kenmerken van een democratische rechtsstaat.

2p 7 In de tabel in de uitwerkbijlage staan drie uitspraken over de relatie tussen de overheid en rechten van burgers.
Geef bij elke uitspraak aan of de uitspraak *een klassiek of sociaal grondrecht is*. Doe dat met kruisjes.

2p 8 Doel van de oppositiepartijen kan worden omschreven als:
– beleid van de regering/het kabinet veranderen;
– bewerkstelligen dat de kiezer bij de volgende verkiezingen op oppositiepartijen stemt.
Noteer, op je uitwerkbijlage, twee voorbeelden van acties die oppositiepartijen ondernemen tijdens zittingen van het parlement om dat doel te bereiken.

1p 9 De Staten hebben twee rechten om hun wetgevende macht uit te kunnen voeren.
Welke zijn de twee rechten die de Staten hebben om hun wetgevende macht uit te voeren? Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.
A Het recht van enquête en het recht van amendement.
B Het recht van enquête en het recht van interpellatie.
C Het recht van initiatief en het recht van amendement.
D Het recht van interpellatie en het budgetrecht.

4p 10 Het regeringsstelsel van de Verenigde Staten bestaat uit een president, een aantal ministers van de federale regering en een congres. De president noch de ministers van de federale regering zijn verantwoording schuldig aan het Congres.
– Hoe wordt het regeringsstelsel waarin dit geldt genoemd?
A parlementaire democratie
B parlementaire republiek
C presidentiële democratie
D presidentiële dictatuur
– Uit welke twee organen (afdelingen) bestaat het Congres van de Verenigde Staten?
– Leg uit waarom de president en de ministers in het stelsel van de Verenigde Staten geen verantwoording schuldig zijn aan het Congres.

Ondanks zijn grote aanhang lukte het Henny Eman sr., de aanvoerder van de Arubaanse afscheidsbeweging, *niet* om Aruba zelfstandig te maken. Hij moest zijn streven enigszins veranderen.

1p 11 Geef aan wat toen zijn streven werd.

Onderstaand citaat is afkomstig van een van de leiders van het oproer van 30 mei 1969.

"Als het niet goedschiks kan, dan maar kwaadschiks. Ik zal deze mars leiden, maar als ik word doodgeschoten, dan moet de strijd doorgaan. Het volk moet het bestuur overnemen."

Uit Napa, 25 mei 2019.

1p 12 Van welke van de volgende personen is het citaat afkomstig?
Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.

- A Amador Nita
- B Ernesto Petronia
- C Papa Godett
- D Stanley Brown

In 2006 hebben de eilanden Curaçao en Sint Maarten een mijlpaal in het proces van emancipatie bereikt.

1p 13 Welke mijlpaal is dat?

Gebruik bron 2.

3p 14 Geef aan:

- (met bron) het idealisme van de partij PNP (= NVP) bij de oprichting.
- (zonder bron) de twee punten die in de visie van de partij centraal stonden bij diens **oprichting**.

De Nederlandse Antillen kenden twee bestuurslagen, een lands- en een eilandsniveau. Volgens Fruytier was dat een obstakel dat de bestuurlijke autonomie van de Nederlandse Antillen aantastte.

2p 15 Leg uit waarom Fruytier gelijk had daarmee.

Oorlog en vrede

De vlootpolitiek van keizer Wilhelm II vormde een oorzaak van de groeiende spanning tussen Duitsland en Groot-Brittannië vóór 1914.

2p 16 Geef aan:

- waarvoor Duitsland een grote vloot nodig had volgens Wilhelm II en
- waarom Groot-Brittannië een grote Duitse vloot een bedreiging vond.

De moord op Frans Ferdinand op 28 juni 1914 heeft geleid tot een lokaal conflict tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië.

Door de bondgenootschappen in Europa in 1914 escaleert dit lokale conflict in een grote oorlog.

2p 17 Beschrijf de rol die dit bondgenootschapssysteem heeft gespeeld en die leidde tot escalatie van dit lokale conflict.

De bedoeling was dat de VN net als de Volkenbond een internationale organisatie zou zijn waar alle kwesties in vrede uitgesproken konden worden.

2p 18 Leg uit, met een voorbeeld, waarom wij nog steeds (anno 2024) niet kunnen zeggen dat de VN een effectieve organisatie is om de wereldvrede te bewaren.

De bolsjewieken hielden in de tijd van de Russische Revolutie hun partij bewust klein.

1p 19 Wat was in de tijd van de Russische Revolutie het streven van de bolsjewieken?

Gebruik bron 3.

Zulke foto's worden door de pers en soms in geschiedenisboeken gebruikt om te illustreren hoe oorlogsvoering in de twintigste eeuw veranderde ten opzichte van voorheen in de negentiende eeuw.

1p 20 Noem een kenmerk van deze verandering; een kenmerk dat blijkt uit de foto van Londen in september 1940.

Gebruik bron 4.

Hitler had een eigen manier van denken over rassen. De bron gaat over de uitslag van de Olympische Spelen van 1936 gehouden te Berlijn in Duitsland.

2p 21 – Wat was het denken van Hitler over rassen?
– Leg uit dat dit resultaat van de Olympische Spelen van 1936 in het denken van Hitler paste.

Hieronder staat een deel van een uitspraak die een staatsman gedaan heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog. (<https://historia.net>)

We verdedigen ons eiland tegen elke prijs!

We zullen vechten op de stranden, we zullen vechten op de vliegvelden, we zullen vechten in de velden en in de straten, we zullen vechten in de heuvels. We zullen ons nooit overgeven! ... En we zullen vechten met kapotte bierflesjes, want dat is verdomme het enige wat we nog hebben.

- 2p **22** – Van welke staatsman is deze uitspraak en van welk land was hij?
Schrijf de namen op.
Deze uitspraak hoort bij een bepaalde aanval tijdens de Tweede Wereldoorlog.
– Wat hield die aanval in?

Operatie Barbarossa, de Duitse aanval op Rusland, was in feite in strijd met het strijdplan dat de Duitse legerleiding tot dan had gevolgd.

- 3p **23** Leg dit uit.

Gebruik bron 5.

De Russen leden aan het begin van operatie Barbarossa grote verliezen en werden ver teruggedreven. Toch slaagden ze erin om de Duitsers te weerstaan en zelfs om de Duitsers uiteindelijk te verslaan. De bron geeft/(beeldt) één van de redenen van de overwinning (uit).

- 2p **24** – Noem de reden van de overwinning die in de bron afgebeeld wordt.
– Verklaar de afbeelding. Noem minstens twee aspecten uit de afbeelding die de genoemde reden verduidelijken.

Onder de codenaam Operatie IJsberg werd een invasie van het eiland Okinawa georganiseerd.

- 2p **25** Geef twee redenen voor de invasie van Okinawa door de Amerikanen.

Gebruik bron 6.

- 2p **26** Geef aan:
– de drie in de bron genoemde verdedigingsmaatregelen die werden genomen om Curaçao te verdedigen in de Tweede Wereldoorlog.
– (zonder bron) de voornaamste reden om Curaçao goed te verdedigen.

Elk jaar worden de Curaçaose oorlogsslachtoffers op 4 mei herdacht. Deze slachtoffers waren geen soldaten. Het waren mensen die in dienst van de oorlog ingezet werden en die tijdens de oorlog en wegens de oorlogvoering hun dood vonden.

- 2p **27** Geef aan om welke lokale slachtoffers het gaat en leg uit hoe zij de dood hebben gevonden.

Hieronder staan vijf gebeurtenissen uit de Duitse geschiedenis van twee verschillende perioden. De periode van de Tweede Wereldoorlog en die van de Koude Oorlog.

- 2p **28** Zet die gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Noteer, op je uitwerkbijlage, alleen de letters.
- a De blokkade van West-Berlijn.
 - b Nazi Duitsland gaf zich onvoorwaardelijk over.
 - c De bouw van de Berlijnse Muur.
 - d Het begin van de bliksemoorlog.
 - e De oprichting van de Duitse Democratische Republiek (DDR).

George Marshall, de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, nam het initiatief voor het zogenaamde Marshallplan. Voor de Verenigde Staten waren er zowel economische als politieke redenen om dit plan uit te voeren. De politieke reden kende twee poten.

- 3p **29** – Geef de economische reden aan en ook beide elementen van de politieke reden aan.
- Geef aan wat Stalin van het Marshallplan vond.

In de door Stalin gevormde Cordon Sanitaire (veiligheidsgordel) was het *niet* altijd rustig. In bijvoorbeeld 1956 en 1968 waren er erg grote interne spanningen in die Cordon Sanitaire.

- 3p **30** – Welke twee landen zorgden voor die interne spanningen?
- Welk doel hadden beide landen?
- Wat was in beide landen de afloop van hun nagestreefde doel(en)?